

Đề bài

Phân tích đoạn thơ sau
đây trong bài

Tây Tiến

của Quang Dũng:

Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc
Quân xanh màu lá dữ oai hùm
Mắt trừng gửi mộng qua biên giới
Đêm mơ Hà Nội dáng kiều thơm
Rải rác biên cương mồ viễn xứ
Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh
Áo bào thay chiếu anh về đất
Sông Mã gầm lên khúc độc hành

Bài làm

Quang Dũng là một nghệ sĩ nhiều tài năng: làm thơ, viết văn, vẽ tranh, làm nhạc – ở lĩnh vực nào ông cũng có thành tựu đáng kể. Nhưng Quang Dũng trước hết là một nhà thơ, một hồn thơ trung hậu yêu tha thiết quê hương đất nước. Trong thơ ông có hình ảnh của một cái tôi tài hoa thanh lịch, giàu chất lãng mạn, có khả năng cảm nhận và diễn tả một cách tinh tế, tài hoa về đẹp của thiên nhiên và tình người, đồng thời lại rất mực hồn nhiên, bình dị và chân thật. Bài thơ *Tây Tiến* hết sức tiêu biểu cho hồn thơ ấy, cho cái tôi nghệ sĩ ấy. Muốn cảm thụ đầy đủ bài thơ, ta phải hiểu hoàn cảnh ra đời của nó. Khoảng cuối mùa xuân năm 1947, Quang Dũng gia nhập đoàn quân Tây Tiến. Đây là một đơn vị được thành lập với nhiệm vụ phối hợp với bộ đội Lào, bảo vệ biên giới Việt – Lào đồng thời đánh địch và tiêu phi địch biên giới Việt – Lào từ bắc tỉnh Lai Châu đến bắc tỉnh Thanh Hóa. Vì địa bàn hoạt động dọc biên giới phía Tây cho nên đơn vị có tên là Tây Tiến. Lính ở đơn vị này hầu hết là thanh niên Hà Nội, trong đó phần đông là học sinh, trí thức. Có mặt tài ngày đầu thành lập, Quang Dũng đã có những ngày rất gian khổ cùng anh em trong đơn vị. Về sau ông được điều sang đơn vị khác. Một đêm cuối năm 1948, ngồi ở Phù Lưu Chanh, Quang Dũng bồi hồi nhớ lại những kỷ niệm cũ, ông đã viết bài thơ *Tây Tiến*. Đoạn trích mà chúng ta phân tích là khổ ba của bài thơ gồm tám câu chia làm hai phần khá rõ rệt. Phần đầu miêu tả phong thái sống của người chiến sĩ Tây Tiến, phần sau vẫn là sự khắc họa về đẹp của người lính Tây Tiến nhưng ở chiều ngược lại, đó là thái độ của họ trước cái chết.

Như ta đã biết, nét độc đáo của thơ Quang Dũng thường lộ rõ, khi thơ ông chen giữa hai thái cực: Đã hiện thực thì hiện thực dữ dội đến mộng mơ. Bút pháp này không chỉ thể hiện rất rõ trong việc miêu tả, phong thái sống của người chiến sĩ Tây Tiến.

Đọc hai câu thơ đầu của khổ thơ:

Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc

Quân xanh màu lá dữ oai hùm

Ta vẫn thấy sự hiện diện của gian khổ, khốc liệt. Nhưng điều đặc biệt là những gian khổ này lại dường như lẫn vào trong, còn cái hiện ra bên ngoài lại rất lãng mạn. Những người lính thiếu thốn, kham khổ, vì ốm đau, vì những trận sốt rét rừng không thuốc men mà bị rụng hết tóc. Thế nhưng, khi Quang Dũng viết *Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc* thì cái không mọc tóc ấy lại có vẻ chủ động khác thường. Những cái đầu trọc vì ốm đau không còn vẻ tiêu tụy nữa mà trông có vẻ ngang tàng. Hơn nữa tác giả viết *đoàn binh* chứ không phải *đoàn quân* mặc dầu về mặt ngữ nghĩa, hai từ này chẳng có

gì khác nhau. Viết đoàn binh có vẻ trang trọng hơn, hùng dũng hơn. Cũng như thế, cũng trăn sốt rét đã làm nước da của người lính Tây Tiến xanh tái đi, ấy vậy mà *quân xanh màu lá* nhưng vẫn *dữ oai hùng*. Quang Dũng tả lính ốm nhưng không hề thấy lính yếu.

Nếu như hai câu đầu khắc họa phong thái sống của người chiến sĩ Tây Tiến qua vẻ ngoài của họ thì ngòi bút của Quang Dũng ở hai câu tiếp theo lại hướng về nội tâm của họ. Người lính Tây Tiến với những cái đầu trụi tóc trông có vẻ dữ dằn, ngang tàng thế hóa ra lại là những con người có đời sống nội tâm phong phú, hơn thế còn là những con người lãng mạn.

Mắt trừng gửi mộng qua biên giới

Đêm mơ Hà Nội dáng kiều thơm

Giữa rừng núi Tây Bắc, họ nhớ một dáng kiều thơm, một bóng hồng thướt tha, trong bài thơ *Nhớ* của Hồng Nguyên người chiến sĩ trong bài thơ cũng nhớ về quê hương nhưng đây là nỗi nhớ của người lính xuất thân từ nông dân mộc mạc, chân thành và gắn liền với những công việc thường ngày:

Ba năm rồi gửi lại quê hương

Mái lều tranh

Tiếng mõ đêm trường

Luống cày đất đỏ

Ít nhiều người vợ trẻ

Mòn chân bên cối gạo canh khuya

Những người chiến sĩ Tây Tiến ở đây vốn là những chàng trai Hà Nội cho nên họ nhớ về một dáng kiều thơm, quyến rũ. Hồi Quang Dũng viết *Tây Tiến*, chi tiết này bị phê phán nhiều nhưng thật là lạ, vì sao người ta lại muốn nỗi nhớ ấy phải giống nha. Cũng là nỗi *nhớ*, nhưng nỗi nhớ này được khen là tốt, nỗi nhớ kia lại chê là dở. Cũng may là cái hẹp hòi, ấu trĩ ấy không tồn tại lâu.

Thật ra cuộc sống tâm hồn phong phú là nguồn động lực giúp người chiến sĩ vượt lên mọi gian khổ, khó khăn trong cuộc sống chiến tranh, của đời lính. Hơn thế người lính còn chấp nhận hy sinh:

Rải rác biên cương mồ viễn xứ

Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh

Áo bào thay chiếu anh về đất

Sông Mã gầm lên khúc độc hành

Một đặc điểm hình thức nổi trội của bốn câu thơ này là mật độ các từ Hán Việt khá cao: *biên cương, viễn xứ, áo bào, chiến trường, độc hành*. Chính điều này đã tạo cho bốn câu thơ cái không khí trang trọng, rất thích hợp với việc miêu tả cái chất bi tráng của người lính Tây Tiến. *Rải rác biên cương mờ viễn xứ*. Cái ấn tượng bi thảm đến vô cùng mà câu thơ đem đến thật mạnh mẽ thế nhưng đến câu thơ tiếp theo *Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh* đã như một lực vô hình nâng câu thơ lên cao, cái bi thảm giờ đây đã trở thành bi tráng. Nó bi tráng và hào hùng bởi Quang Dũng đã nói được ba điều cốt lõi trong nhân cách người lính: biết hy sinh, biết gian khổ nhưng vẫn ra đi giải phóng quê hương, xứ sở. Người lính như những danh tướng ngày xưa, coi da ngựa bọc thân là điều vinh quang. Cũng vậy, người chiến sĩ Tây Tiến coi việc hy sinh trên chiến trường là một điều thiêng liêng. Người lính Tây Tiến ngã xuống và thanh thản về với đất. Đất anh sống lại đón nhận anh về sau khi làm trọn nghĩa vụ. Anh về đất như hành động *tụ nghĩa* của những tráng sĩ ngày xưa. Sự hi sinh của người lính Tây Tiến còn được Quang Dũng miêu tả trong bối cảnh thiên nhiên hùng vĩ, trong tiếng gầm vang của con sông Mã đơn độc cuộn trôi. Chính vì thế sự hy sinh của họ đượm màu sắc lãng mạn, hùng tráng.

Nhà thơ Chế Lan Viên đã ví: Thơ hay cũng giống như người con gái đẹp. Người đời có thể do vô tâm, cũng có thể do thiếu mắt xanh nên phủ nhận vẻ đẹp ấy. Nhưng rồi sớm hay muộn, trước hay sau cái vẻ đẹp ấy vẫn cứ được mọi người thừa nhận. Bài thơ của Quang Dũng lúc mới ra đời bị phê phán, thậm chí bị lên án. Người ta cho rằng ông đã nói sai về bản chất của người chiến sĩ cách mạng. Nhưng cái thời ấu trĩ tất yếu đã qua. Ngày hôm nay, bài thơ *Tây Tiến* của Quang Dũng đã được trả lại vị trí xứng đáng của nó – một trong những bài thơ giữ vai trò mở đường cho cả một nền văn học sau này viết về người lính xuất thân từ đô thành với vẻ đẹp hào hoa, lãng mạn khó quên.

Phạm Hiếu

Trường THPT Chu Văn An – Hà Nội